

Gimnazija Tituša Brezovačkog: spašen dio gornjogradske povijesti

16. rujna 2024.

Gdje su bili konzervatori i nadležni gradski uredi desetljećima prije nego što je potres razotkrio neulaganje i nebrigu u brojne zgrade koje su zaštićena kulturna dobra, kao što je slučaj i sa zgradom Gimnazije Tituša Brezovačkog, koja je zadnji put prije potresa 2020. temeljito obnovljena 1916.

Ova školska godina počela je za učenike i profesore Gimnazije Tituša Brezovačkog u njihovoj zgradi u Habledelićevoj 1 na Gornjem gradu. To ne bi bila posebna vijest, da nije riječ o prvoj u Zagrebu nakon potresa cjelovito obnovljenoj školskoj zgradi koja je pojedinačno zaštićeno kulturno dobro.

Radovi na obnovi zgrade završeni su polovinom prosinca prošle godine, pa su se učenici i djelatnici iz podstanarstva u Prvoj gimnaziji u Novom Zagrebu u svoju školu vratili još prije početka lanjskog drugog polugodišta, 18. prosinca 2023. No, ovo je prva školska godina koju i započinju na matičnoj adresi nakon što je potres 22. ožujka 2020. gimnaziju u Habledelićevoj svrstao među 29 teško oštećenih i neupotrebljivih odgojno-obrazovnih ustanova na području Grada Zagreba.

ZBOG INZISTIRANJA KONZERVATORA I BIROKRATSKIH REBUSA OBNOVA ZGRADE STAJALA JE 18 MJESECI: OD SVIBNJA 2021. DO STUDENOGA 2022.

A upravo činjenica da je zgrada Gimnazije Tituša Brezovačkog zaštićeno kulturno dobro bila je razlog kašnjenju obnove, budući da su radovi u svibnju 2021. zaustavljeni do studenoga 2022., kad su nastavljeni uz konačnu potvrdu konzervatorske struke da je „obnova školske zgrade obuhvatila sve u skladu s uvjetima konzervatorske zaštite građevine“.

Poslije potresna obnova zgrade zbog inzistiranja konzervatora i birokratskih rebusa stajala je 18 mjeseci: od svibnja 2021. do studenoga 2022.; foto: Ljetopis Gimnazije Tituša Brezovačkog

Naime, u Gradskom zavodu za zaštitu spomenika kulture i prirode zaustavili su obnovu s obrazloženjem da „posebni uvjeti nisu ishođeni na temelju Zakona o obnovi nego na temelju Zakona o gradnji te da je potrebno ponovno zatražiti posebne uvjete s obzirom na to da Zakon o obnovi nije podrazumijevao i potvrdu projekta obnove“. Najveći prigovor odnosio se na metodu statičke obnove (tzv. torketiranje) jer su smatrali da je „previše invazivna metoda za zaštićeni spomenik kulture nulte kategorije“. U traženje neke druge metode uključilo se i međunarodno povjerenstvo sa stručnjacima iz Danske, Portugala, Grčke i Italije, koji su Zavodu za zaštitu spomenika kulture i prirode predložili statičku obnovu zidova i križnih svodova polimerima armiranih vlakana. Projektant je napravio tražene izmjene i u siječnju 2022. dobio suglasnost Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode. U međuvremenu je zbog rata u Ukrajini i narušenih trgovinskih pravaca cijena projekta porasla više od zakonom dopuštenih 30 posto, pa je Grad morao provesti novu javnu nabavu koja je trajala do kolovoza 2022. i na kojoj je izabran isti izvođač koji se jedini i prijavio na natječaj.

Tako je (pre)revno inzistiranje konzervatora, udruženo s poslovičnim hrvatskim birokratskim rebusima, radove na obnovi gimnazije u Habledićevoj 1 zaustavilo na 18 mjeseci – što je učenicima i profesorima dodalo godinu i pol više u privremenom smještaju u novozagrebačkoj Prvoj gimnaziji i godinu i pol više tuge i frustracije zbog toga što se na njihovoj gimnaziji ne događa – ništa.

Pa se moglo postaviti i pitanje gdje su bili konzervatori i nadležni gradski uredi desetljećima prije nego što je potres razotkrio neulaganje i nebrigu u brojne zgrade koje su zaštićena kulturna dobra, kao što je slučaj i sa zgradom Gimnazije Tituša Brezovačkog, koja je zadnji put prije potresa 2020. temeljito obnovljena 1916., a iznutra osuvremenjena 90 godina kasnije, 2006. godine.

Atrij Gimnazije Tituša Brezovačkog 1990-ih godina. Zgrada je zadnji put prije potresa 2020. temeljito obnovljena davne 1916.; foto: Ljetopis Gimnazije

TRI DIMNJAKA SU SE STROPOŠTALA U ATRIJ, NARUŠENA JE STATIKA ZGRADE, NEKI ZIDOVI SU SE ODVOJILI, SVODOVI NAPUKLI...

Gotovo četristo godina starom zdanju nekadašnjeg isusovačkoga sjemeništa i plemićkoga konvikta, statički i građevinski neobnavljanom u skladu s vremenom, potres 22. ožujka 2020. zadao je težak udarac.

Nedjelja i održavanje nastave *online* zbog pandemije Covida-19 bili su sretna okolnost zbog koje u Gimnaziji Tituša Brezovačkog, kao ni u drugim školama u Zagrebu, u vrijeme potresa nije bilo nikoga. Tri dimnjaka s krova su se stropoštala u atrij – u kojem se inače održava nastava tjelesnog odgoja, u jugoistočnom dijelu zgrade narušena je statika, neki zidovi su se odvojili, svodovi napukli i tom prelijepom povijesnom zdanju prijetilo je urušavanje. Gradska uprava pokrenula je izradu projekta cjelovite obnove – koja je potrajala gotovo četiri godine.

Potres 22. ožujka 2020. teško je oštetio zgradu Gimnazije Tituša Brezovačkog, kojoj je prijetilo urušavanje; foto: Ljetopis Gimnazije

No, mogli bismo reći da je poslije potresa 2020. obnova zgrade u Habledićevoj 1 bila rekordno brza, u usporedbi s obnovom poslije velikog potresa u Zagrebu 9. studenoga 1880., kad je obnova trajala čak 16 godina! Zgrada je tada osigurana brojnim zategama i uz drvene grede ugrađene su željezne, što je otkriveno tijekom obnove 2020. Potres 2020. otkrio je još neke dijelove graditeljske povijesti ove gimnazije, primjerice križne svodove u dvorani za tjelesni i keramičke pločice u hodniku koje su, dotrajale, zamijenjene kamenim pločama kakve su bile prije keramičkih.

No, budući da nije sačuvana arhivska građa, obnova 2020. počela je u lipnju te godine prema zatečenom stanju. Djelatnici i učenici preselili su se u Prvu gimnaziju u Novom Zagrebu, u kojoj će održavati nastavu do 18. prosinca 2023.

CJELOVITA OBNOVA ZGRADE U TRI FAZE I UZ DVA PREKIDA RADOVA: OD LIPNJA 2020. DO 18. PROSINCA 2023.

U prvoj fazi obnove zgrade Gimnazije Tituša Brezovačkog uklonjena je žbuka sa svih zidova i podova, pri čemu se otkrivalo i kako su graditelji u 19. stoljeću obnavljali i učvršćivali zgradu nakon potresa 1880.

Za rekonstrukciju dvorišnog zida izrađen je glavni projekt, poštujući uvjete Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode, te potpisan ugovor između izvođača radova (tvrtke Kamgrad) i Grada Zagreba. U rujnu 2020. Hrvatski sabor izglasao je prvi Zakon o obnovi zgrada oštećenih potresom na području Grada Zagreba, Krapinsko-zagorske županije i Zagrebačke županije, zahvaljujući kojem nije bila potrebna i građevinska dozvola, pa je na temelju projekta obnove u ožujku 2021. započela druga faza radova, čiji je završetak optimistično planiran 15. listopada 2021.

No, nakon samo tri mjeseca, 28. svibnja 2021. Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode zaustavio je obnovu – do studenoga 2022., do kada je trajalo već

opisano usuglašavanje projektne dokumentacije i odobravanje nove metode statičke obnove te provođenje nove javne nabave zbog poskupljenja materijala i radova.

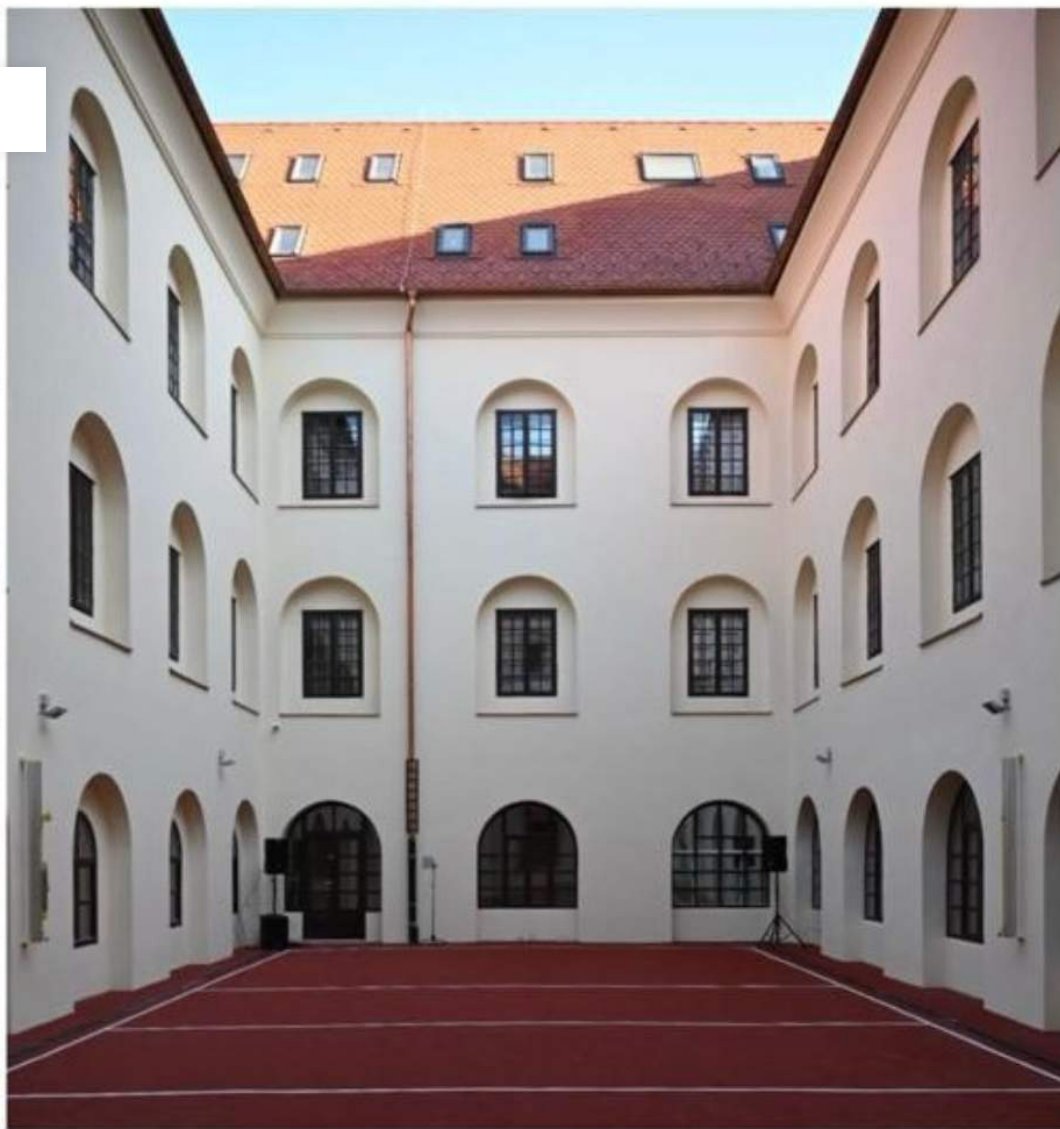

lilište je s istim izvođačem ponovno otvoreno nakon 18 mjeseci zastoja. Skinuto je krovništvo, betonirane su nove međukatne „deke“, učvršćeni zidovi u zgradi i atriju, ožbukani unutrašnji zidovi i pročelje. Novi je planirani završetak radova bio 15. srpnja 2023., no zbog iznimno kišnog vremena radovi su na krovu često stajali, a planirani rok obnove pomaknut je do 1. rujna 2023.

Obnova krovništva i radovi u atriju; foto: Ljetopis Gimnazije Tituša Brezovačkog

Zatim je 19. srpnja 2023. Zagreb pogodila žestoka ljetna oluja i ponovno zaustavila građevinske radove, ovaj put šest tjedana, jer su krovopokrivači angažirani na sanaciji štete koju je oluja napravila na brojnim drugim zagrebačkim školama. Nažalost, ni „Tituš Brezovački“ nije prošao neokrznut: kiša je natopila podove na prvom i drugom katu, pa se moralo pričekati da se osuše prije postavljanja parketa. Završetak obnove opet je pomaknut – do studenoga 2023. U međuvremenu je završeno krovništvo, postavljene su sve instalacije, izgrađena kotlovnica i sustav hlađenja.

Obnovljeni atrij Gimnazije Tituša Brezovačkog; foto: Grad Zagreb; službene stranice zagreb.hr

Završni radovi krajem ljeta i početkom jeseni 2023. obuhvaćali su ugradnju prozora i vrata, postavljanje kamenih podova i parketa, uređenje sanitarnih čvorova, bojenje zidova i pročelja, postavljanje sportske podloge u atriju, dovršetak gradnje ogradnog zida, uređenje dvorišta. U skladu sa zelenom politikom, izgrađena je cisterna za prikupljanje kišnice kojom se ispiru sanitarni čvorovi. Ispitivanje svih instalacija završeno je 15. prosinca 2023. i djelatnici i učenici *Tituša* konačno su se vratili u svoju školu 18. prosinca 2023.

POD ZAŠTITOM SVETOG JOSIPA: OD ISUSOVAČKOGA KONVIKTA 1631. DO DANAŠNJE GIMNAZIJE. „TREĆINA HRVATSKE INTELIGENCIJE IZAŠLA JE IZ OVOGA ZAVODA“, ZAPISAO JE ŠENOA.

Zgrada Gimnazije Tituša Brezovačkog jedan je od najljepših primjera arhitekture iz 17. stoljeća u Zagrebu. Riječ je o četiri krila zgrade koja zatvaraju unutrašnje dvorište – atrij. Na početku njezine povijesti, kad je u zgradi bilo isusovačko sjemenište, u atriju su

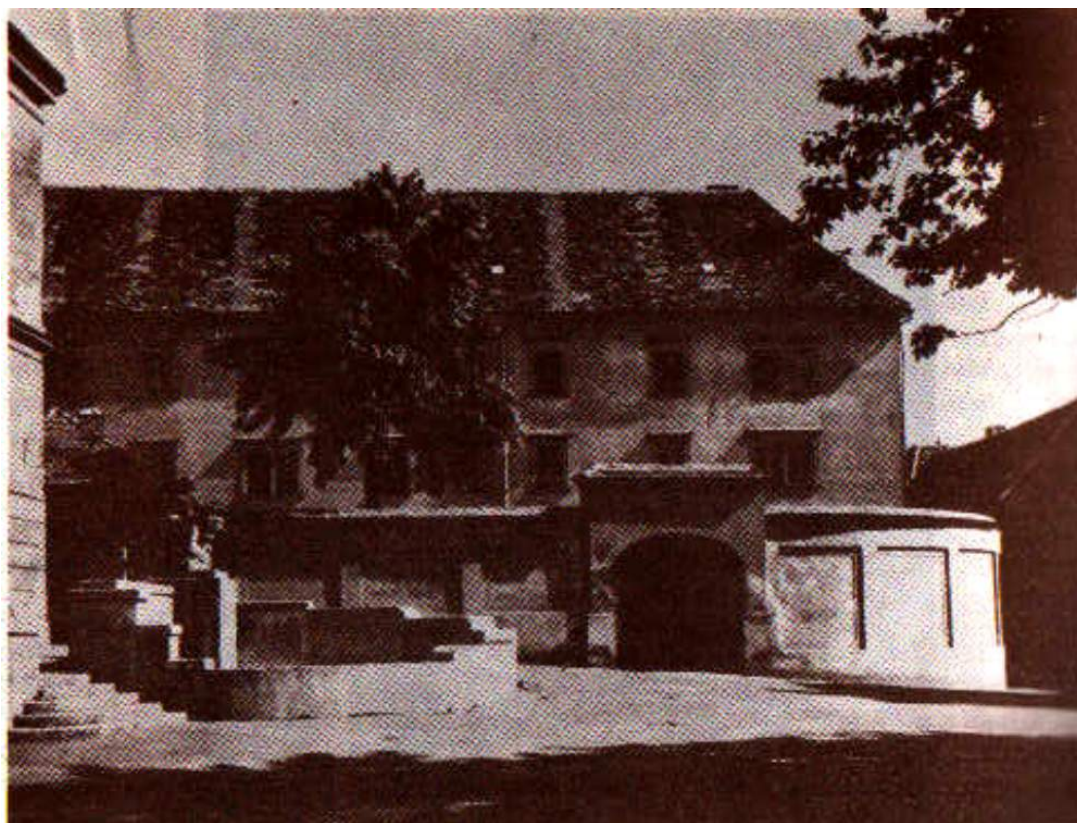
isusovci održavali predstave. U novijoj je povijesti dvorište koristilo Turističkoj zajednici za ljetne priredbe pod nazivom „Atrij Tituša Brezovačkog“.

U Habledićevoj 1 svoje postojanje zahvaljuje grofu Ivanu III. Draškoviću koji je svoje tri kuće srušio i zemljište darovao isusovcima za gradnju doma za siromašne pitomce koji su se školovali u gimnaziji na susjednom Katarininom trgu. Gradnja zgrade počela je 1628. i 1631. je otvorena pod nazivom Gojilište svetog Josipa (Sjemenište siromaha pod zaštitom sv. Josipa). Sveti Josip je zaštitnik i današnje Gimnazije, koja svoj dan slavi na Josipovo, 19. ožujka. Isusovačko sjemenište bilo je u toj zgradi do ukinuća isusovačkog reda 1773. godine.

Prvi upravitelj konvikta bio je Matija Vernić, a naslijedio ga je kajkavski barokni pjesnik Juraj Habledić, po kojem je ova gornjogradska ulica i dobila ime.

Od 1796. do 1913. s povremenim prekidima u zgradi je bio Kraljevski plemićki konvikt, namijenjen djeci plemića i visokih činovnika. August Šenoa zapisao je: „Trećina hrvatske inteligencije izašla je iz ovoga zavoda. To su bili muževi koji se proslaviše kao dostojanstvenici, političari, književnici i suci, ali i dobar dio velikaša uzgojen je u ovom zavodu“.

Južno pročelje zgrade u Habledićevoj 1, 1937.; foto: Ljetopis Gimnazije Tituša Brezovačkog

Od 1913. u zgradi u Habledićevoj 1 bio je Odjel za bogoštovlje i nastavu, a od 1914. do 1929. Statistički ured. Do Drugog svjetskog rata zgrada je bila sjedište Internata za istarsku djecu. Od 1941. do 1945. prostorima škole koristila se vojska, zatim je tu bio Partizanski đlački dom „Maršal Tito“. Iz Medulićeve se 1950. u zgradu u Habledićevoj na drugi kat preselila Škola za odgajatelje, a u prizemlju i na prvom katu bio je dom za učenike te škole. Nakon reforme školstva 1977. Škola za odgajatelje postaje dio Pedagoškog obrazovnog centra „Bogdan Ogrizović“.

Škola za odgajatelje u Habledelićevoj 1 u sklopu Pedagoškog obrazovnog centra „Bogdan Ogrizović“, 1986.; foto: Ljetopis Gimnazije Tituša Brezovačkog

Najprije je 1991. iz dotadašnjeg Pedagoškog obrazovnog centra u Habledelićevoj 1 Škola za odgajatelje pretvorena u VIII. gimnaziju, koja je 19. ožujka 1992. preimenovana u Gimnaziju Tituša Brezovačkog. Ime je dobila po hrvatskom dramatičaru i prosvjetitelju Titušu Brezovačkom, nekadašnjem đaku isusovačkoga konvikta.

ZAŠITO SRCE TRAJNA USPOMENA I OPOMENA: ŽIVOT JE NEUNIŠTIV, ALI OŽILJCI OSTAJU DA NAS PODSJETE ŠTO SMO IZ RANJAVANJA NAUČILI

I tako je povijest izmjenjivala nazive i namjene ustanova u zgradi s prepoznatljivom zaobljenom zidanom ogradom otvorenom prema Jezuitskom trgu i s arkadnim prizemljem uz Kamenitu ulicu. No, uvijek su u njoj bili neki oblici odgojno-obrazovnih ustanova: đачki domovi, konvikti, škole. Stoga je zgrada u Habledelićevoj 1 jedno od rijetkih povijesnih školskih zdanja u Zagrebu. Tu činjenicu ne umanjuje ni podatak da je pod svodovima u prizemlju 70-ih i 80-ih godina bilo i jedno od legendarnih okupljališta zagrebačke urbane scene – klub Lapidarij, popularni Lap, čak štoviše, klubovi su tada na svoj način odgajali mlade ljude i formirali moderni glazbeni ukus.

No, zaboravljalo se da život zgradama, doduše, daju ljudi, ali su zidovi okvir u kojem se život odvija. Pa koliko se ulaže u ljude, toliko bi se trebalo ulagati i u zidove, da se ne bi, kako vrijeme prolazi, doslovce srušili ljudima na glavu. Na to nas je podsjetio potres 22. ožujka 2020., u kojem je, između ostalih kuća, zgrada, bolnica, crkvi, kulturnih i javnih ustanova, oštećeno i 175 odgojno-obrazovnih objekata: 31 dječji vrtić, 79 osnovnih škola i 36 srednjih i gimnazija. „Pritom je šteta na 146 objekata kategorizirana zelenom oznakom, 25 objekata žutom, a četiri objekta crvenom oznakom, dakle ukupno 29 škola i vrtića oštećeno je toliko da se nisu mogli koristiti“, piše u izvještaju gradskog poglavarstva.

Među njima je jedna od najteže oštećenih bila i zgrada Gimnazije Tituša Brezovačkog u Habeličevoj 1. Na njezinu (napokon) cjelovitu obnovu potrošeno je 11,7 milijuna eura, ega 7,2 milijuna iz Fonda solidarnosti Europske unije, a ostatak iz državnog ačuna, odnosno Nacionalnog plana oporavka i obnove. Investicija je obuhvatila obnovu, statičko ojačanje zgrade i osuvremenjivanje te moderno opremanje.

Srce od vune dizajnerice Ivone Martinčić, simbol obnove poslije potresa, preneseno je na zid u obnovljenoj Gimnaziji Tituša Brezovačkog; foto: Ljetopis Gimnazije

„Mi ljudi smo mali i krhki. Pazite jedni na druge. Možemo popraviti ovo. Nakon što ludio završi“, napisala je na svojem Instagramu dizajnerica Ivona Martinčić koja je nakon potresa na zidu Gimnazije u Habeličevoj 1 od vune izradila veliko srce, raspuknuto na dva dijela i zašito, spojeno koncem, kao simbol oporavka i zacjeljivanja rana od potresa. Srce je skinuto radi obnove zgrade, a poslije je postavljeno u gimnazijskom hodniku kao trajna uspomena i opomena: život je neuništiv, ali ožiljci ostaju da nas podsjetite što smo iz ranjavanja naučili.

Napisala: Diana Kučinić

Naslovna fotografija: *Obnovljena Gimnazija Tituša Brezovačkog na Gornjem gradu; foto: Grad Zagreb; službene stranice zagreb.hr*

Tekst je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti.